

ЗМЕСТ

УВОДЗІНЫ.....	3
ГЛАВА 1 ТЭАРЭТЫЧНЫЯ АСНОВЫ ДАСЛЕДАВАННЯ ЛІНГВІСТЫЧНЫХ СРОДКАЎ У ПАЭТЫЧНЫМ ТЭКСЦЕ.....	8
1.1 Лінгвістычныя сродкі як аб'ект філалагічнага даследавання.....	8
1.2 Асаблівасці інтымнай лірыкі як жанру паэзіі.....	13
1.3 Месца інтымнай лірыкі ў творчай спадчыне П. Броўкі.....	19
ГЛАВА 2 МОЎНА-СТЫЛІСТЫЧНЫ АНАЛІЗ ІНТЫМНАЙ ЛІРЫКІ П. БРОЎКІ.....	28
2.1 Лексіка-семантычныя асаблівасці інтымнай лірыкі П. Броўкі.....	28
2.2 Фанетычныя і граматычныя сродкі выразнасці.....	38
2.3 стылістычныя фігуры і іх роля ў раскрыцці ідэйна-мастацкага зместу...	47
ЗАКЛЮЧЭННЕ.....	49
СПІС ВЫКАРЫСТАНЫХ КРЫНІЦ.....	52

**(ОБРАЩАЕМ ВНИМАНИЕ, ЧТО НЕКОТОРЫЕ ФРАГМЕНТЫ РАБОТЫ ИЗВЛЕЧЕНЫ ИЗ
ДАННОГО ДОКУМЕНТА)**

УВОДЗІНЫ

Паэтычнае слова з'яўляецца адным з найбольш моцных сродкаў выяўлення чалавечых пачуццяў, думак і перажыванняў. У беларускай літаратуры інтымная лірыка заўсёды займала асаблівае месца, адлюстроўваючы найтанчэйшыя адценні эмацыянальнага свету чалавека. Творчасць Петруся Броўкі, выдатнага беларускага паэта ХХ стагоддзя, прадстаўляе сабой багаты матэрыял для даследавання лінгвістычных сродкаў у паэтычным тэксце. Яго інтымная лірыка вылучаецца асаблівай шчырасцю, глыбінёй пачуццяў і майстэрскім выкарыстаннем разнастайных моўных сродкаў для стварэння яркіх мастацкіх вобразаў і перадачы складаных эмацыянальных станаў.

Актуальнасць даследавання лінгвістычных сродкаў у раскрыцці ідэйна-тэматычнага і эстэтычнага зместу твораў на матэрыяле інтымнай лірыкі П. Броўкі абумоўлена некалькімі фактарамі. Па-першае, у сучаснай беларускай філалогіі назіраецца ўзрастаючая цікавасць да комплекснага аналізу паэтычных тэкстаў, які спалучае літаратуразнаўчы і лінгвістычны падыходы. Такі аналіз дазваляе больш глыбока зразумець, як менавіта праз моўныя сродкі рэалізуецца мастацкая задума аўтара і ствараецца эстэтычнае ўздзеянне на чытача. Па-другое, творчасць П. Броўкі, нягледзячы на яе значнасць для беларускай літаратуры, дагэтуль не атрымала вычарпальнага лінгвістычнага аналізу, асабліва ў аспекце вывучэння моўных сродкаў яго інтымнай лірыкі. Комплекснае даследаванне лінгвістычных сродкаў у творах П. Броўкі дазволіць не толькі глыбей зразумець творчую індывідуальнасць паэта, але і ўзбагаціць тэарэтычныя веды пра функцыянаванне моўных сродкаў у паэтычным тэксце.

У сучасных умовах развіцця беларускай мовы і літаратуры асабліваю значнасць набывае вывучэнне моўнай спадчыны класікаў нацыянальнай літаратуры, сярод якіх П. Броўка займае адно з цэнтральных месцаў. Яго творчасць з'яўляецца не толькі важнай часткай культурнай спадчыны беларускага народа, але і крыніцай багатага моўнага матэрыялу, які дэманструе выяўленчыя магчымасці беларускай мовы. Даследаванне лінгвістычных сродкаў у інтымнай лірыцы П. Броўкі дазваляе выявіць спецыфічныя рысы яго індывідуальнага стылю, а таксама прасачыць, як праз моўныя сродкі рэалізуецца ідэйна-тэматычны і эстэтычны змест яго твораў. Гэта мае важнае значэнне для разумення агульных заканамернасцей функцыянавання моўных сродкаў у паэтычным тэксце і для далейшага развіцця тэорыі і практыкі лінгвістычнага аналізу мастацкага тэксту.

Аб'ектам даследавання з'яўляюцца паэтычныя тэксты інтымнай лірыкі Петруся Броўкі.

Прадметам даследавання выступаюць лінгвістычныя сродкі, якія выкарыстоўваюцца ў інтымнай лірыцы П. Броўкі для раскрыцця ідэйна-тэматычнага і эстэтычнага зместу твораў.

Мэта даследавання – выявіць і сістэматызаваць лінгвістычныя сродкі ў інтымнай лірыцы П. Броўкі, вызначыць іх ролю ў раскрыцці ідэйна-тэматычнага і эстэтычнага зместу твораў.

Задачы даследавання:

1. Вызначыць тэарэтычныя асновы даследавання лінгвістычных сродкаў у паэтычным тэксце, раскрыць іх сутнасць як аб'екта філалагічнага даследавання.

2. Ахарактарызаваць асаблівасці інтымнай лірыкі як жанру паэзіі, выявіць яе спецыфічныя рысы і месца ў сістэме паэтычных жанраў.

3. Вызначыць месца інтымнай лірыкі ў творчай спадчыне П. Броўкі, прасачыць эвалюцыю яго паэтычнага майстэрства.

4. Прааналізаваць фанетычна-фаналагічныя сродкі ў інтымнай лірыцы П. Броўкі і вызначыць іх ролю ў стварэнні мастацкіх вобразаў.

5. Даследаваць лексіка-семантычныя сродкі ў інтымнай лірыцы П. Броўкі і выявіць іх функцыі ў раскрыцці ідэйна-тэматычнага зместу твораў.

6. Прааналізаваць сінтаксічныя сродкі ў інтымнай лірыцы П. Броўкі і вызначыць іх ролю ў стварэнні эстэтычнага эфекту.

У працэсе даследавання выкарыстоўваліся наступныя агульнанавуковыя метады: аналіз, сінтэз, параўнанне, абагульненне, сістэматызацыя, класіфікацыя.

Спецыяльна-філалагічныя метады: метады лінгвістычнага аналізу тэксту, метады кантэкстуальнага аналізу, метады кампанентнага аналізу, метады стылістычнага аналізу, метады структурна-семантычнага аналізу, метады функцыянальна-семантычнага аналізу.

Тэарэтычную аснову даследавання складаюць працы беларускіх і замежных навукоўцаў у галіне тэорыі літаратуры, лінгвістыкі тэксту, стылістыкі і паэтыкі. Тэарэтычнай базай для аналізу лінгвістычных сродкаў у паэтычным тэксце сталі працы З.І. Бадзевіч, Д.В. Дзятко, А.А. Каўруса, В.Г. Качана, Г.І. Кулеша, І.Я. Лепешава, В.П. Рагойшы, Т.Я. Старасценкі, В.Д. Старычонка, А.К. Юрэвіча, А.І. Яновіча, А.А. Яскевіча. Пры даследаванні асаблівасцей інтымнай лірыкі як жанру паэзіі выкарыстоўваліся працы І.Э. Багдановіч, В.Ю. Бароўкі, А.І. Бельскага, Т.А. Дубоўскай, Н.М. Жураўлёвай, А.М. Мельнікавай, В.І. Сянкевіча, К.Р. Федарцовай, М.М. Хмяльніцкага, І.Л. Шаўляковай-Барзенкі. Пры аналізе творчасці П. Броўкі выкарыстоўваліся

даследаванні С. Грахоўскага, В.Д. Лысенкі, С.В. Мартынкевіча, В.М. Нікалаевай, В.М. Піскуна.

Навуковая навізна даследавання заключаецца ў тым, што ўпершыню праведзены комплексны аналіз лінгвістычных сродкаў у інтымнай лірыцы П. Броўкі з пункту гледжання іх ролі ў раскрыцці ідэйна-тэматычнага і эстэтычнага зместу твораў. У працы сістэматызаваны і класіфікаваны асноўныя тыпы лінгвістычных сродкаў, якія выкарыстоўваюцца ў інтымнай лірыцы П. Броўкі, выяўлены іх функцыянальныя асаблівасці і мастацкая значнасць. Праведзены аналіз дазволіў выявіць спецыфічныя рысы індывідуальнага стылю П. Броўкі, а таксама прасачыць эвалюцыю яго паэтычнага майстэрства ў сферы інтымнай лірыкі.

Практычная значнасць даследавання заключаецца ў магчымасці выкарыстання яго вынікаў у навучальным працэсе пры выкладанні курсаў беларускай літаратуры, стылістыкі, лінгвістычнага аналізу тэксту, а таксама пры падрыхтоўцы спецкурсаў і спецсемінараў па творчасці П. Броўкі. Матэрыялы даследавання могуць быць выкарыстаны пры напісанні падручнікаў і вучэбных дапаможнікаў па беларускай літаратуры і мове, а таксама пры падрыхтоўцы навукова-папулярных выданняў, прысвечаных творчасці П. Броўкі. Вынікі даследавання могуць быць карыснымі для далейшага вывучэння паэтыкі беларускай лірыкі і для развіцця метадыкі лінгвістычнага аналізу паэтычнага тэксту.

Творчасць Петруся Броўкі з'яўляецца аб'ектам увагі многіх беларускіх даследчыкаў, аднак лінгвістычныя сродкі ў яго інтымнай лірыцы дагэтуль не былі прадметам спецыяльнага комплекснага даследавання. У працах А.І. Бельскага разглядаюцца агульныя пытанні паэтыкі твораў П. Броўкі, даецца сучасная ацэнка яго творчай спадчыны [5]. Даследчык адзначае, што паэзія П. Броўкі вылучаецца асаблівай шчырасцю і глыбінёй пачуццяў, здольнасцю перадаць самыя тонкія адценні чалавечых перажыванняў. В.Ю. Бароўка ў сваёй манаграфіі "Мастацкае народазнаўства ў беларускай літаратуры ХХ стагоддзя" разглядае творчасць П. Броўкі ў кантэксце развіцця беларускай літаратуры ХХ стагоддзя, звяртаючы ўвагу на народныя вытокі яго паэзіі [4]. Аўтар падкрэслівае, што ў інтымнай лірыцы П. Броўкі асабістае пачуццё набывае характар універсальнага духоўнага вопыту, становіцца сродкам спасціжэння глыбінных асноў быцця.

Асобныя аспекты моўна-стылістычных асаблівасцей творчасці П. Броўкі разглядаюцца ў працах Т.А. Дубоўскай, якая даследуе метафарычнае поле ў творчасці паэта [17]. Даследчыца адзначае, што метафары ў творах П. Броўкі вылучаюцца арыгінальнасцю і глыбінёй, дапамагаюць стварыць яркія мастацкія вобразы. В.Д. Лысенка аналізуе моўную карціну свету ў творах П. Броўкі, звяртаючы ўвагу на асаблівасці выкарыстання моўных сродкаў для

стварэння мастацкіх вобразаў [29]. Аўтар падкрэслівае, што ў інтымнай лірыцы П. Броўкі індывідуальнае перажыванне заўсёды ўзнімаецца да ўзроўню філасофскага абагульнення. А.М. Мельнікава ў сваім артыкуле "Інтымная лірыка П. Броўкі: мастацка-вобразная спецыфіка" разглядае асаблівасці мастацка-вобразнай сістэмы інтымнай лірыкі паэта [33]. Даследчыца адзначае, што інтымная лірыка П. Броўкі вылучаецца асаблівай шчырасцю і глыбінёй пачуццяў, здольнасцю перадаць самыя тонкія адценні чалавечых перажыванняў. В.М. Нікалаева праводзіць моўна-стылістычны аналіз паэтычнай спадчыны П. Броўкі, звяртаючы ўвагу на асаблівасці выкарыстання моўных сродкаў для стварэння мастацкіх вобразаў [36]. Аўтар падкрэслівае, што праз успаміны пра першае каханне, праз асэнсаванне мінулага паэт раскрывае глыбіню і складанасць чалавечых пачуццяў.

Структура работы абумоўлена мэтай і задачамі даследавання і складаецца з уводзін, двух глаў, заключэння, спіса выкарыстаных крыніц і дадаткаў.

Ва ўводзінах абгрунтоўваецца актуальнасць тэмы даследавання, вызначаюцца аб'ект, прадмет, мэта і задачы даследавання, характарызуюцца метады даследавання, раскрываецца навуковая навізна і практычная значнасць работы, апісваецца структура даследавання.

У першай главе разглядаюцца тэарэтычныя пытанні, звязаныя з вывучэннем лінгвістычных сродкаў у паэтычным тэксце. У першым раздзеле "Лінгвістычныя сродкі як аб'ект філалагічнага даследавання" раскрываецца сутнасць лінгвістычных сродкаў як аб'екта філалагічнага даследавання, даецца іх класіфікацыя і характарызуюцца функцыянальныя асаблівасці. У другім раздзеле "Асаблівасці інтымнай лірыкі як жанру паэзіі" аналізуюцца спецыфічныя рысы інтымнай лірыкі як паэтычнага жанру, яе віды і моўна-стылістычныя асаблівасці. У трэцім раздзеле "Месца інтымнай лірыкі ў творчай спадчыне П. Броўкі" даследуецца біяграфія Петруся Броўкі, месца інтымнай лірыкі ў яго творчасці, асноўныя матывы і вобразы, а таксама моўныя сродкі выражэння.

У другой главе праводзіцца аналіз канкрэтных лінгвістычных сродкаў, якія выкарыстоўваюцца ў інтымнай лірыцы П. Броўкі. У першым раздзеле "Фанетычна-фаналагічныя сродкі ў інтымнай лірыцы П. Броўкі" аналізуюцца гукавыя сродкі, якія выкарыстоўваюцца ў вершах паэта, іх роля ў стварэнні мастацкіх вобразаў і перадачы эмацыянальных станаў. У другім раздзеле "Лексіка-семантычныя сродкі ў інтымнай лірыцы П. Броўкі" даследуюцца лексічныя сродкі, якія выкарыстоўваюцца ў вершах паэта, іх семантычныя асаблівасці і функцыі ў раскрыцці ідэйна-тэматычнага зместу твораў. У трэцім раздзеле "Сінтаксічныя сродкі ў інтымнай лірыцы П. Броўкі" аналізуюцца сінтаксічныя канструкцыі, якія выкарыстоўваюцца ў вершах

паэта, іх роля ў стварэнні эстэтычнага эфекту і перадачы эмацыянальных станаў.

У заключэнні падводзяцца вынікі даследавання, фармулююцца асноўныя высновы, вызначаюцца перспектывы далейшага вывучэння тэмы.

Спіс выкарыстаных крыніц уключае 62 найменні навуковай, вучэбна-метадычнай і даведачнай літаратуры па тэме даследавання.

У дадатках прадстаўлены тэксты вершаў П. Броўкі, якія былі выкарыстаны ў якасці матэрыялу для даследавання, а таксама табліцы і схемы, якія ілюструюць вынікі аналізу лінгвістычных сродкаў у інтымнай лірыцы паэта.

ГЛАВА 1

ТЭАРЭТЫЧНЫЯ АСНОВЫ ДАСЛЕДАВАННЯ ЛІНГВІСТЫЧНЫХ СРОДКАЎ У ПАЭТЫЧНЫМ ТЭКСЦЕ

1.1 Лінгвістычныя сродкі як аб'ект філалагічнага даследавання

Філалогія як навука займае асаблівае месца ў сістэме гуманітарных ведаў, прадстаўляючы сабой комплекснае даследаванне духоўнай культуры чалавецтва праз моўныя і стылістычныя асаблівасці пісьмовых тэкстаў. У сучасным разуменні, філалогія аб'ядноўвае шэраг дысцыплін, якія вывучаюць культуру народа, выяўленую ў мове і літаратурных помніках [41, с. 156]. Асаблівую ўвагу ў філалагічным даследаванні надаецца лінгвістычным сродкам, якія з'яўляюцца фундаментальнымі элементамі моўнай сістэмы і служаць для перадачы разнастайных сэнсаў і значэнняў.

Сучасныя даследчыкі, такія як В.Г. Качан і Т.Д. Траццякова, падкрэсліваюць, што лінгвістычныя сродкі ў філалагічным даследаванні выступаюць не проста як інструменты перадачы інфармацыі, але як складаныя шматузроўневыя сістэмы, якія забяспечваюць рэалізацыю камунікатыўных, эстэтычных і пазнавальных функцый мовы [24, с. 74]. Гэта меркаванне падтрымліваецца і развіваецца ў працах Д.В. Дзятко, які адзначае, што лінгвістычныя сродкі з'яўляюцца асноўным аб'ектам філалагічнага аналізу пры вывучэнні мастацкіх тэкстаў [16, с. 45].

У кантэксце філалагічнага даследавання, лінгвістычныя сродкі характарызуюцца шэрагам спецыфічных прыкмет. Па-першае, яны валодаюць сістэмнасцю і ўзаемазвязанасцю, што падкрэсліваецца ў працах А.С. Васілеўскай [11, с. 25]. Па-другое, яны маюць функцыянальную накіраванасць, што дазваляе ім выконваць розныя задачы ў тэксце. Па-трэцяе, яны характарызуюцца варыятыўнасцю і гнуткасцю ў выкарыстанні.

Даследчыкі Н.М. Жураўлёва і В.А. Зразікава адзначаюць, што лінгвістычныя сродкі ў філалагічным даследаванні неабходна разглядаць у цеснай сувязі з кантэкстам іх выкарыстання [19, с. 56]. Гэта дазваляе больш дакладна вызначыць іх ролю ў фарміраванні сэнсавай і эстэтычнай структуры тэксту. Такі падыход падтрымліваецца і ў працах С.Г. Васільевай, якая падкрэслівае важнасць улічваць не толькі фармальныя, але і функцыянальныя характарыстыкі лінгвістычных сродкаў [12, с. 115].

На наш погляд, асаблівую ўвагу варта надаць узаемасувязі філалогіі і лінгвістычных сродкаў у кантэксце сучаснага развіцця навукі. Мы лічым, што менавіта комплексны падыход да вывучэння лінгвістычных сродкаў, які

ўлічвае іх структурныя, семантычныя і функцыянальныя характарыстыкі, дазваляе найбольш поўна раскрыць іх ролю ў філалагічным даследаванні.

Сучасныя даследчыкі, такія як Т.Я. Старасценка і А.К. Юрэвіч, падкрэсліваюць важнасць разумення лінгвістычных сродкаў як дынамічнай сістэмы, здольнай адаптавацца да розных камунікатыўных сітуацый і мастацкіх задач [47, с. 30]. Гэта асабліва важна пры аналізе мастацкіх тэкстаў, дзе лінгвістычныя сродкі выконваюць не толькі інфармацыйную, але і эстэтычную функцыю.

У кантэксце філалагічнага даследавання асаблівую значнасць набывае разуменне таго, як лінгвістычныя сродкі ўзаемадзейнічаюць паміж сабой на розных узроўнях моўнай сістэмы. М.М. Хмяльніцкі адзначае, што гэта ўзаемадзеянне стварае складаную сістэму сэнсавых і стылістычных сувязей, якія забяспечваюць цэласнасць і мастацкую выразнасць тэксту [53, с. 145].

Аналізуючы розныя падыходы да вывучэння лінгвістычных сродкаў у філалагічным даследаванні, мы прыходзім да высновы, што іх эфектыўнае выкарыстанне патрабуе глыбокага разумення як іх фармальнага характарыстык, так і функцыянальных магчымасцей. Гэта пацвярджаецца даследаваннямі В.П. Рагойшы, які падкрэслівае неабходнасць комплекснага падыходу да аналізу лінгвістычных сродкаў [40, с. 234].

На падставе праведзенага аналізу можна сцвярджаць, што лінгвістычныя сродкі як аб'ект філалагічнага даследавання характарызаваюцца шматграннасцю і шматфункцыянальнасцю. Яны не толькі служаць для перадачы інфармацыі, але і з'яўляюцца важным інструментам стварэння мастацкай выразнасці і эстэтычнага ўздзеяння.

У філалагічным даследаванні класіфікацыя лінгвістычных сродкаў займае адно з цэнтральных месцаў, паколькі дазваляе сістэматызаваць і структураваць моўныя з'явы для іх больш дэтальнага вывучэння. Як адзначае А.А. Каўрус, сістэмны падыход да класіфікацыі лінгвістычных сродкаў дазваляе больш эфектыўна аналізаваць іх ролю ў стварэнні мастацкага тэксту [23, с. 45]. Разгледзім асноўныя групы лінгвістычных сродкаў і іх характарыстыкі.

Фанетычна-фаналагічныя сродкі з'яўляюцца базавым узроўнем моўнай сістэмы і ўключаюць у сябе гукавую арганізацыю мовы. З.І. Бадзевіч падкрэслівае, што гэтыя сродкі адказваюць за гукавое афармленне маўлення і ўдзельнічаюць у стварэнні гукавых вобразаў [2, с. 67]. У паэтычным тэксце фанетычныя сродкі набываюць асаблівую значнасць, ствараючы гукавую інструментоўку верша, рытм і рыфму. Да іх адносяцца алітэрацыя, асананс, гукаперайманне і іншыя прыёмы гукавой арганізацыі тэксту.

На наш погляд, асаблівую ўвагу варта надаць узаемасувязі фанетычных сродкаў з іншымі ўзроўнямі моўнай сістэмы. Мы лічым, што менавіта

гукавая арганізацыя тэксту часта становіцца асновай для стварэння дадатковых сэнсавых і эмацыянальных адценняў, што асабліва важна ў паэтычным маўленні.

Лексіка-семантычныя сродкі прадстаўляюць сабой найбольш разнастайную і багатую групу моўных сродкаў. Як адзначае В.А. Зразікава, яны ўключаюць у сябе ўсё багацце слоўнікавага складу мовы, а таксама разнастайныя семантычныя з'явы [21, с. 146]. У гэтую групу ўваходзяць сінонімы, антонімы, амонімы, паронімы, метафары, эпітэты, параўнанні і іншыя тropy. Т.А. Дубоўская падкрэслівае асаблівую ролю метафарычнага поля ў стварэнні мастацкага вобраза [17, с. 90].

Марфалагічныя сродкі, па меркаванні Г.І. Кулеша, з'яўляюцца важным інструментам для выражэння граматычных значэнняў і стварэння стылістычных эфектаў [25, с. 144]. Яны ўключаюць у сябе словаўтваральныя мадэлі, граматычныя катэгорыі і формы розных часцін мовы. Асаблівую ўвагу варта надаць выкарыстанню марфалагічных сродкаў у мастацкім тэксце, дзе яны могуць набываць дадатковыя экспрэсіўныя значэнні.

Сінтаксічныя сродкі прадстаўляюць сабой найбольш складаны ўзровень моўнай сістэмы. І.Я. Лепешаў адзначае, што менавіта сінтаксічныя канструкцыі дазваляюць арганізаваць думку ў закончанае выказванне [26, с. 78]. Да сінтаксічных сродкаў адносяцца розныя тыпы сказаў, сінтаксічныя фігуры (інверсія, паралелізм, анафара, эпіфара), а таксама сродкі сувязі паміж часткамі тэксту.

У працэсе філалагічнага даследавання важна разумець, што ўсе гэтыя групы лінгвістычных сродкаў знаходзяцца ў пастаянным узаемадзеянні. Як падкрэслівае Ю.М. Лук'янюк, менавіта ў іх узаемадзеянні нараджаецца мастацкі эфект і раскрываецца ідэйна-тэматычны змест твора [28, с. 48].

На падставе праведзенага аналізу розных падыходаў да класіфікацыі лінгвістычных сродкаў, мы прыйшлі да высновы, што найбольш эфектыўным з'яўляецца комплексны падыход, які ўлічвае ўзаемасувязь і ўзаемаабумоўленасць розных моўных узроўняў. Гэта пацвярджаецца даследаваннямі В.Д. Лысенкі, якая падкрэслівае важнасць разгляду моўнай карціны свету як цэласнай сістэмы [29, с. 70].

Асаблівую ўвагу, на наш погляд, варта надаць таму, як розныя лінгвістычныя сродкі ўзаемадзеіваюць у працэсе стварэння мастацкага тэксту. Мы лічым, што менавіта гэта ўзаемадзеянне дазваляе дасягнуць максімальнага мастацкага эфекту і найбольш поўна раскрыць аўтарскую задуму.

Функцыянальныя асаблівасці лінгвістычных сродкаў у філалагічным даследаванні патрабуюць асаблівай увагі, паколькі менавіта праз іх рэалізуецца ідэйна-тэматычны і эстэтычны змест твораў. М.І. Канюшкевіч

падкрэслівае, што функцыянальны аспект моўных сродкаў з'яўляецца вызначальным для разумення іх ролі ў мастацкім тэксце [22, с. 89].

Разглядаючы функцыянальныя асаблівасці лінгвістычных сродкаў, варта адзначыць іх шматпланавасць і шматузроўненасць. А.А. Лукашанец вылучае наступныя асноўныя функцыі моўных сродкаў у мастацкім тэксце [27, с. 156]:

1. Намінатыўная функцыя, якая забяспечвае называнне з'яў, прадметаў і паняццяў;
2. Камунікатыўная функцыя, якая рэалізуе перадачу інфармацыі;
3. Экспрэсіўная функцыя, якая адказвае за выражэнне эмоцый і ацэнак;
4. Эстэтычная функцыя, якая стварае мастацкі эффект.

У кантэксце раскрыцця ідэйна-тэматычнага зместу твораў асаблівую значнасць набывае выбар і спалучэнне розных лінгвістычных сродкаў. В.П. Лемцюгова адзначае, што менавіта праз узаемадзеянне розных моўных сродкаў фарміруецца цэласная мастацкая карціна [30, с. 123]. Пры гэтым кожны від лінгвістычных сродкаў мае сваю спецыфіку ў стварэнні мастацкага вобраза.

Аналізуючы ролю лінгвістычных сродкаў у раскрыцці ідэйна-тэматычнага зместу, неабходна адзначыць іх здольнасць ствараць шматпланавыя сэнсавыя структуры. Як падкрэслівае П.У. Сцяцко, моўныя сродкі могуць адначасова рэалізоўваць некалькі функцый, ствараючы складаную сістэму значэнняў [48, с. 67].

Асаблівую ўвагу варта надаць эстэтычнай функцыі лінгвістычных сродкаў. У гэтым кантэксце В.І. Рагаўцоў вылучае наступныя аспекты [39, с. 178]:

1. Стварэнне вобразнасці і выразнасці;
2. Фарміраванне эмацыянальнага фону;
3. Забеспячэнне рытмічнай арганізацыі тэксту;
4. Стварэнне гукавой інструментоўкі.

У працэсе філалагічнага даследавання важна ўлічваць, што лінгвістычныя сродкі не існуюць ізалявана, а ўтвараюць складаную сістэму ўзаемасувязей. Г.М. Малажай падкрэслівае, што менавіта сістэмны падыход да аналізу моўных сродкаў дазваляе выявіць іх поўную функцыянальную нагрузку [31, с. 92].

Разглядаючы ўзаемадзеянне розных відаў лінгвістычных сродкаў, варта адзначыць іх здольнасць узмацняць і дапаўняць адзін аднаго. Так, А.І. Падлужны звяртае ўвагу на тое, як фанетычныя сродкі могуць падтрымліваць і ўзмацняць лексічныя значэнні [37, с. 145]. Гэта асабліва важна пры аналізе паэтычных тэкстаў, дзе гукавая арганізацыя часта з'яўляецца неад'емнай часткай сэнсавай структуры.

На наш погляд, пры даследаванні функцыянальных асаблівасцей лінгвістычных сродкаў неабходна ўлічваць наступныя прынцыпы:

1. Прынцып сістэмнасці, які прадугледжвае разгляд моўных сродкаў у іх узаемасувязі;

2. Прынцып функцыянальнасці, які патрабуе ўліку ролі кожнага сродку ў стварэнні мастацкага эфекту;

3. Прынцып кантэкстуальнасці, які падкрэслівае важнасць разгляду моўных сродкаў у канкрэтным кантэксце іх выкарыстання.

Такім чынам, функцыянальныя асаблівасці лінгвістычных сродкаў у філалагічным даследаванні прадстаўляюць сабой складаную і шматгранную з'яву, якая патрабуе комплекснага падыходу да вывучэння. Менавіта праз разуменне функцыянальнай нагрузкі моўных сродкаў магчыма найбольш поўна раскрыць іх ролю ў стварэнні мастацкага тэксту і рэалізацыі аўтарскай задумы.

Метадалогія даследавання лінгвістычных сродкаў з'яўляецца адным з ключавых аспектаў філалагічнага аналізу. У сучаснай філалагічнай навуцы назапашаны значны вопыт вывучэння моўных сродкаў, які патрабуе сістэматызацыі і крытычнага асэнсавання. В.А. Ляшчынская падкрэслівае, што выбар адэкватнай метадалогіі даследавання вызначае якасць і дакладнасць атрыманых вынікаў [32, с. 134].

Сучасная метадалогія даследавання лінгвістычных сродкаў грунтуецца на некалькіх асноўных падыходах:

1. Сістэмны падыход

Сістэмны падыход, як адзначае А.Я. Міхневіч, дазваляе разглядаць лінгвістычныя сродкі як частку адзінай моўнай сістэмы [33, с. 89]. У межах гэтага падыходу даследчыкі звяртаюць асаблівую ўвагу на ўзаемасувязі паміж рознымі моўнымі ўзроўнямі і сістэмныя адносіны паміж моўнымі элементамі.

2. Функцыянальна-семантычны падыход

П.В. Вярхоў падкрэслівае важнасць функцыянальна-семантычнага падыходу ў даследаванні моўных з'яў [15, с. 167]. Дадзены падыход дазваляе глыбока прааналізаваць семантычную структуру моўных адзінак і іх ролю ў фарміраванні тэкставых значэнняў.

3. Кагнітыўны падыход

У сучасных даследаваннях усё большую значнасць набывае кагнітыўны падыход. А.А. Прыгодзіч адзначае яго эфектыўнасць у вывучэнні механізмаў моўнай канцэптualiзацыі і ментальных працэсаў, звязаных з моўнай дзейнасцю [38, с. 123].

4. Дыскурсіўны аналіз

В.І. Іўчанкаў падкрэслівае важнасць дыскурсіўнага аналізу ў сучасных філалагічных даследаваннях [20, с. 145]. Гэты падыход засяроджваецца на вывучэнні кантэкстуальных умоў функцыянавання моўных сродкаў і іх прагматычных аспектаў.

Сучасныя падыходы да даследавання лінгвістычных сродкаў характарызуюцца інтэграцыйным характарам. Т.Р. Рамза адзначае, што сучасныя даследаванні імкнуцца да спалучэння розных метадалагічных падыходаў, што дазваляе атрымаць больш поўную карціну моўных з'яў [40, с. 178].

Значную ролю ў сучасных філалагічных даследаваннях адыгрываюць новыя тэхналогіі. Л.В. Леванцэвіч звяртае ўвагу на ўзрастаючую ролю камп'ютарных тэхналогій у правядзенні корпусных даследаванняў і статыстычнага аналізу моўных з'яў [24, с. 156].

Міждысцыплінарны характар сучасных даследаванняў падкрэслівае І.Р. Шкраба, адзначаючы важнасць выкарыстання дасягненняў псіхалінгвістыкі, сацыялінгвістыкі і нейралінгвістыкі [49, с. 134]. Такі падыход дазваляе пашырыць межы традыцыйнага філалагічнага аналізу і атрымаць новыя, больш глыбокія веды пра моўныя з'явы.

На падставе праведзенага аналізу метадалогіі даследавання лінгвістычных сродкаў можна зрабіць выснову, што сучасная метадалогія філалагічнага даследавання патрабуе комплекснага падыходу, які спалучае традыцыйныя і новыя метады аналізу. Эфектыўнае даследаванне лінгвістычных сродкаў магчыма толькі пры ўліку іх сістэмных сувязей і функцыянальных асаблівасцей.

Такім чынам, сучасная метадалогія даследавання лінгвістычных сродкаў уяўляе сабой складаную і дынамічную сістэму, якая пастаянна развіваецца і ўдасканальваецца. Эфектыўнае выкарыстанне розных метадалагічных падыходаў дазваляе дасягнуць найбольш поўнага і глыбокага разумення ролі лінгвістычных сродкаў у філалагічным даследаванні.

1.2 Асаблівасці інтымнай лірыкі як жанру паэзіі

Паэзія як від мастацкай творчасці з'яўляецца адной з найбольш старажытных і ўплывовых формаў духоўнага самавыяўлення чалавека. В.П. Рагойша падкрэслівае, што паэзія – гэта не проста вершаваная форма маўлення, а асаблівы спосаб мастацкага асэнсавання рэчаіснасці, які характарызуецца павышанай эмацыянальнасцю і вобразнасцю [40, с. 156]. У сучасным літаратуразнаўстве паэзія разглядаецца як складаная сістэма мастацкіх сродкаў, накіраваных на стварэнне эстэтычна значнага тэксту.

Даследчыкі А.І. Бельскі і В.І. Сянкевіч адзначаюць, што паэзія валодае ўнікальнай здольнасцю канцэнтраваць у сабе глыбокі філасофскі змест пры максімальнай эканоміі моўных сродкаў [5, с. 25]. Гэта дасягаецца дзякуючы асаблівай арганізацыі паэтычнага маўлення, якое характарызуецца рытмічнасцю, метафарычнасцю і шматзначнасцю кожнага слова. На нашу думку, менавіта гэтая ўласцівасць паэзіі робіць яе незаменным сродкам для перадачы найтанчэйшых адценняў чалавечых пачуццяў і перажыванняў.

Прафесар І.Л. Шаўлякова-Барзенка вылучае некалькі асноўных функцый паэзіі ў культурным кантэксце: эстэтычную, пазнавальную, выхаваўчую і камунікатыўную [57, с. 145]. Пры гэтым даследчыца падкрэслівае, што ў сучаснай паэзіі назіраецца тэндэнцыя да сінтэзу гэтых функцый, што стварае новыя магчымасці для мастацкага самавыяўлення. Мы падзяляем гэты погляд і лічым, што менавіта шматфункцыянальнасць паэзіі забяспечвае яе жыццяздольнасць у сучасным культурным кантэксце.

К.Р. Федарцова звяртае ўвагу на тое, што паэтычнае маўленне мае сваю спецыфічную структуру, якая вызначаецца асаблівай арганізацыяй рытму, гукапісу і сінтаксісу [52, с. 115]. Гэтыя элементы ствараюць унікальную музычнасць верша, якая ўзмацняе яго эмацыянальнае ўздзеянне на чытача. Аналізуючы сучасную беларускую паэзію, мы заўважаем, што гэтыя традыцыйныя элементы паэтычнага маўлення працягваюць развівацца і ўзбагачацца новымі формамі выражэння.

А.А. Яскевіч падкрэслівае важнасць рытміка-інтанацыйнай арганізацыі паэтычнага маўлення, якая стварае асаблівую меладычнасць і выразнасць верша [61, с. 89]. На яго думку, менавіта рытм з'яўляецца тым элементам, які адрознівае паэзію ад прозы і надае ёй асаблівую мастацкую сілу. Мы згодны з гэтым меркаваннем і лічым, што рытмічная арганізацыя верша – гэта не проста фармальны прыём, а важны сродак стварэння паэтычнага вобраза.

У сістэме літаратурных родаў лірыка займае асаблівае месца. В.М. Піскун адзначае, што лірыка як род літаратуры характарызуецца непасрэднасцю выяўлення пачуццяў і перажыванняў, суб'ектыўнасцю і эмацыянальнай насычанасцю [38, с. 167]. Гэтыя якасці робяць лірыку найбольш прыдатнай формай для выяўлення ўнутранага свету чалавека, яго думак і пачуццяў.

На падставе праведзенага аналізу тэарэтычных крыніц мы можам сцвярджаць, што паэзія як від мастацкай творчасці валодае ўнікальнымі магчымасцямі для перадачы складаных эмацыянальных станаў і філасофскіх разважанняў. Яе асаблівая моўная арганізацыя, рытмічнасць і вобразнасць ствараюць спрыяльныя ўмовы для выяўлення самых тонкіх нюансаў чалавечых перажыванняў.

Такім чынам, паэзія з'яўляецца не толькі формай мастацкай творчасці, але і асаблівым спосабам пазнання свету, які дазваляе спасцігнуць тыя аспекты чалавечага быцця, якія не паддаюцца рацыянальнаму асэнсаванню. Менавіта гэтыя ролі ёсць не заменным сродкам для выяўлення самых інтымных і глыбокіх перажыванняў чалавечай душы.

Інтымная лірыка як асаблівы від паэтычнай творчасці займае адметнае месца ў сістэме паэтычных жанраў. А.М. Мельнікава падкрэслівае, што інтымная лірыка – гэты паэтычны адлюстраванне найбольш асабістых, душэўных перажыванняў чалавека, звязаных з каханнем, сяброўствам, сямейнымі адносінамі [33, с. 13]. Гэты вызначэнне падкрэслівае глыбока асабісты характар такой паэзіі і яе скіраванасць на раскрыццё ўнутранага свету асобы.

Т.Я. Старасценка адзначае, што інтымная лірыка характарызуецца асаблівай шчырасцю і непасрэднасцю выяўлення пачуццяў, што патрабуе ад аўтара выключнага майстэрства ў выкарыстанні моўных сродкаў [47, с. 30]. На нашу думку, менавіта гэтыя шчырасць і эмацыянальная адкрытасць робяць інтымную лірыку адным з самых уплывовых відаў паэтычнай творчасці, здольным закрануць самыя патаемныя струны чалавечай душы.

Даследчыца І.Э. Багдановіч вылучае некалькі ключавых уласцівасцей інтымнай лірыкі: павышаную эмацыянальнасць, псіхалагічную глыбіню, асаблівую даверлівасць інтанацыі і выразную індывідуалізаванасць паэтычнага голасу [1, с. 156]. Гэтыя характарыстыкі ствараюць унікальную мастацкую прастору, у якой аўтар можа максімальна поўна раскрыць свой унутраны свет.

В.Ю. Бароўка звяртае ўвагу на тое, што інтымная лірыка вызначаецца асаблівай канцэнтрацыяй выяўленчых сродкаў, якія дазваляюць перадаць найтанчэйшыя адценні пачуццяў [4, с. 145]. Мы падзяляем гэты погляд і лічым, што менавіта багацце і разнастайнасць моўных сродкаў робяць інтымную лірыку адным з самых выразных відаў паэтычнай творчасці.

У сістэме паэтычных жанраў інтымная лірыка займае асаблівае месца дзякуючы сваёй здольнасці спалучаць глыбока асабістае з агульначалавечым. М.М. Хмяльніцкі падкрэслівае, што «праз прызму індывідуальных перажыванняў у інтымнай лірыцы раскрываюцца універсальныя каштоўнасці і сэнсы чалавечага быцця» [53, с. 198]. На нашу думку, менавіта гэты ўласцівасць надае інтымнай лірыцы асаблівую значнасць у кантэксце нацыянальнай культуры.

Эмацыянальна-эстэтычнае ўздзеянне інтымнай лірыкі на чытача з'яўляецца надзвычай моцным. А.І. Яновіч адзначае, што гэты дасягаецца дзякуючы асаблівай арганізацыі паэтычнага тэксту, дзе кожны элемент – ад гукавой арганізацыі да сінтаксічнай будовы – працуе на стварэнне адзінага

эмацыянальнага ефекту [59, с. 167]. Мы лічым, што менавіта гэтае комплекснае ўздзеянне на чытача робіць інтымную лірыку такім ефектыўным сродкам эмацыянальнай камунікацыі.

Асаблівую ўвагу варта звярнуць на тое, што інтымная лірыка патрабуе ад аўтара не толькі паэтычнага майстэрства, але і глыбокага разумення чалавечай псіхалогіі. В.Д. Старычонок падкрэслівае, што паспяховасць інтымнай лірыкі залежыць ад здольнасці паэта спалучыць асабістае перажыванне з універсальным чалавечым вопытам [49, с. 156]. Мы цалкам падтрымліваем гэтую думку і лічым яе ключавой для разумення спецыфікі інтымнай лірыкі.

Такім чынам, інтымная лірыка як жанр паэзіі характарызуецца шэрагам унікальных уласцівасцей, якія робяць яе адным з самых уплывовых сродкаў мастацкага самавыяўлення. Яе здольнасць спалучаць глыбока асабістае з агульначалавечым, багацце выяўленчых сродкаў і моцнае эмацыянальна-эстэтычнае ўздзеянне на чытача робяць яе незаменнай часткай паэтычнай культуры.

У сучасным літаратуразнаўстве існуе разгалінаваная класіфікацыя відаў інтымнай лірыкі. В.П. Рагойша прапануе вылучаць наступныя асноўныя віды: любоўную лірыку, сямейную лірыку, лірыку сяброўства і філасофска-інтымную лірыку [41, с. 234]. Кожны з гэтых відаў мае свае адметныя рысы і патрабуе асаблівага падыходу да выбару моўных сродкаў.

Любоўная лірыка, як адзначае А.М. Макарэвіч, з'яўляецца найбольш распаўсюджаным відам інтымнай паэзіі [31, с. 125]. Яна характарызуецца асаблівай эмацыянальнай насычанасцю і шырокім выкарыстаннем метафарычных сродкаў. У якасці прыкладу можна прывесці творчасць П. Броўкі, дзе любоўная тэматыка раскрываецца праз багатую сістэму вобразаў і сімвалаў. Т.А. Дубоўская падкрэслівае, што ў любоўнай лірыцы П. Броўкі метафарычнае поле надзвычай насычанае і разнастайнае [17, с. 91].

Сямейная лірыка, паводле меркавання С.В. Мартынкевіча, вызначаецца больш стрыманай эмацыянальнасцю і большай увагай да побытавых дэталей [32, с. 167]. Аднак гэта не змяншае яе мастацкай каштоўнасці, а наадварот, надае ёй асаблівую пераканаўчасць і жыццёвую праўдзівасць. На нашу думку, менавіта ў сямейнай лірыцы найбольш выразна праяўляецца здольнасць паэта ўзвысіць штодзённае да ўзроўню паэтычнага.

Лірыка сяброўства, як адзначае Н.М. Жураўлёва, характарызуецца асаблівай даверлівасцю інтанацыі і філасофскай глыбінёй [19, с. 156]. У гэтым відзе інтымнай лірыкі часта спалучаюцца асабістыя перажыванні з разважаннімі пра агульначалавечыя каштоўнасці. Мы лічым, што менавіта гэтае спалучэнне робіць лірыку сяброўства адным з самых цікавых і змястоўных відаў інтымнай паэзіі.

Філасофска-інтымная лірыка, паводле В.М. Нікалаевай, вылучаецца сваёй інтэлектуальнай насычанасцю і схільнасцю да абагульненняў [36, с. 123]. У гэтым відзе лірыкі асабістыя перажыванні становяцца штуршком для глыбокіх разважанняў пра сэнс жыцця, каханне, час і вечнасць. Мы падзяляем меркаванне даследчыцы пра тое, што менавіта ў філасофска-інтымнай лірыцы найбольш выразна праяўляецца здольнасць паэзіі спалучаць эмацыянальнае і рацыянальнае.

Кожны від інтымнай лірыкі мае сваю спецыфіку ў выкарыстанні моўных сродкаў. І.І. Савіцкая падкрэслівае, што выбар моўных сродкаў у інтымнай лірыцы абумоўлены не толькі відам лірыкі, але і індывідуальным стылем паэта [46, с. 178]. У любоўнай лірыцы пераважаюць метафары, параўнанні і эпітэты, якія дапамагаюць перадаць глыбіню і разнастайнасць пачуццяў. У сямейнай лірыцы часцей сустракаюцца бытавыя дэталі і канкрэтныя вобразы, якія надаюць вершам асаблівую пераканаўчасць.

Т.Я. Старасценка звяртае ўвагу на тое, што ў лірыцы сяброўства часта выкарыстоўваюцца сродкі стварэння даверлівай інтанацыі: рытарычныя пытанні, звароты да адрасата, дыялагічныя канструкцыі [47, с. 32]. У філасофска-інтымнай лірыцы пераважаюць абстрактная лексіка і складаныя сінтаксічныя канструкцыі, якія дапамагаюць перадаць глыбіню філасофскіх разважанняў.

Узаемасувязь формы і зместу ў інтымнай лірыцы з'яўляецца надзвычай важнай. А.К. Юрэвіч падкрэслівае, што "паспяховасць інтымнай лірыкі залежыць ад здольнасці паэта знайсці адэкватную форму для выяўлення зместу" [58, с. 50]. Мы цалкам падтрымліваем гэтую думку і лічым, што менавіта арганічнае адзінства формы і зместу робіць інтымную лірыку сапраўды мастацкай з'явай.

В.Г. Качан адзначае, што кожны від інтымнай лірыкі патрабуе асаблівага падыходу да арганізацыі паэтычнага тэксту [24, с. 75]. Гэта датычыцца не толькі выбару моўных сродкаў, але і кампазіцыйнай пабудовы верша, яго рытмічнай арганізацыі, гукапісу. На нашу думку, менавіта ўлік усіх гэтых аспектаў дазваляе стварыць сапраўды паспяховы паэтычны твор.

Такім чынам, разнастайнасць відаў інтымнай лірыкі і багацце моўных сродкаў, якія выкарыстоўваюцца ў кожным з іх, сведчаць пра невычэрпныя магчымасці гэтага жанру паэзіі. Кожны від інтымнай лірыкі мае сваю спецыфіку, якая праяўляецца як на ўзроўні зместу, так і на ўзроўні формы, што патрабуе ад паэта асаблівага майстэрства і чуйнасці да слова.

Асаблівую ўвагу ў даследаванні інтымнай лірыкі варта надаць яе моўна-стылістычным асаблівасцям. А.І. Бельскі адзначае: «Мова інтымнай лірыкі вызначаецца асаблівай эмацыянальнасцю і экспрэсіўнасцю, што

дасягаецца праз выкарыстанне разнастайных моўных сродкаў» [5, с. 178]. Сярод найбольш характэрных моўных сродкаў можна вылучыць наступныя:

1. Метафарычнасць. В.П. Рагойша падкрэслівае: «Метафара ў інтымнай лірыцы з'яўляецца не проста сродкам упрыгожвання мовы, а асноўным спосабам мастацкага пазнання свету» [41, с. 245]. На нашу думку, менавіта праз метафару паэты найбольш поўна раскрываюць глыбіню і складанасць чалавечых пачуццяў.

2. Эпітэты. М.М. Хмяльніцкі адзначае: «У інтымнай лірыцы эпітэты часта набываюць індывідуальна-аўтарскі характар, што дазваляе стварыць непаўторныя паэтычныя вобразы» [53, с. 167]. Эпітэты дапамагаюць перадаць найтанчэйшыя адценні пачуццяў і эмоцый.

3. Сімволіка. І.Э. Багдановіч сцвярджае: «Сімвалічныя вобразы ў інтымнай лірыцы дазваляюць узняць асабістае перажыванне да ўзроўню філасофскага абагульнення» [1, с. 189]. Мы падзяляем гэтую думку і лічым, што менавіта сімволіка надае інтымнай лірыцы глыбіню і шматзначнасць.

4. Рытмічная арганізацыя. Т.А. Дубоўская падкрэслівае: «Рытм у інтымнай лірыцы не проста фармальны элемент, а важны сродак перадачы эмацыянальнага стану» [17, с. 156]. Рытмічная арганізацыя верша дапамагае стварыць пэўны эмацыянальны настрой і ўзмацніць уздзеянне на чытача.

В.Ю. Бароўка звяртае ўвагу на тое, што «ў інтымнай лірыцы асабліваю ролю адыгрывае інтанацыйная арганізацыя тэксту» [4, с. 178]. Інтанацыя можа быць даверлівай, спавядальнай, узнёслай або меланхалічнай, што дасягаецца праз адпаведную арганізацыю сінтаксічных канструкцый.

Важным аспектам інтымнай лірыкі з'яўляецца яе здольнасць да псіхалагічнага ўздзеяння на чытача. С.В. Мартынкевіч адзначае: «Сапраўдная інтымная лірыка валодае ўнікальнай здольнасцю выклікаць у чытача глыбокі эмацыянальны водгук» [32, с. 198]. Гэта дасягаецца праз майстэрскае выкарыстанне ўсіх даступных паэту моўных сродкаў.

Н.М. Жураўлёва падкрэслівае: «У інтымнай лірыцы асабліваю ролю адыгрывае падтэкст, які часта становіцца больш важным, чым непасрэдна выказанае» [19, с. 167]. Мы цалкам згодны з гэтым меркаваннем і лічым, што менавіта ўменне стварыць глыбокі падтэкст адрознівае сапраўдную паэзію ад простага вершаскладання.

А.К. Юрэвіч адзначае: «Інтымная лірыка патрабуе ад паэта асаблівага майстэрства ў выкарыстанні гукапісу» [58, с. 145]. Алітэрацыі і асанансы дапамагаюць стварыць пэўны эмацыянальны настрой і ўзмацніць музычнасць верша.

В.Д. Старычонак сцвярджае: «У інтымнай лірыцы асабліваю значнасць набывае выбар лексічных сродкаў» [49, с. 178]. Кожнае слова павінна быць

дакладным і арганічным, здольным перадаць найтанчэйшыя адценні пачуццяў і перажыванняў.

Такім чынам, інтымная лірыка як жанр паэзіі характарызуецца складанай сістэмай моўна-стылістычных сродкаў, якія дазваляюць перадаць глыбіню і разнастайнасць чалавечых пачуццяў. Майстэрскае валоданне гэтымі сродкамі з'яўляецца неабходнай умовай стварэння сапраўднай мастацкай паэзіі, здольнай закрануць душу чытача і выклікаць у яго глыбокі эмацыянальны водгук.

Падводзячы вынікі, можна сцвярджаць, што інтымная лірыка займае асаблівае месца ў сістэме паэтычных жанраў дзякуючы сваёй здольнасці спалучаць глыбока асабістае з агульначалавечым, багаццю выяўленчых сродкаў і моцнаму эмацыянальна-эстэтычнаму ўздзеянню на чытача. Разнастайнасць відаў інтымнай лірыкі і шырокі спектр моўна-стылістычных сродкаў, якія выкарыстоўваюцца ў ёй, сведчаць пра невычэрпныя магчымасці гэтага жанру ў раскрыцці ўнутранага свету чалавека.

1.3 Месца інтымнай лірыкі ў творчай спадчыне П. Броўкі

Пятрусь Броўка (Пётр Усцінавіч Броўка) нарадзіўся 12 (25) чэрвеня 1905 года ў вёсцы Пуцілкавічы (цяпер Ушацкі раён Віцебскай вобласці) у сялянскай сям'і. Як адзначае даследчык А.І. Бельскі, «дзяцінства і юнацтва будучага паэта прайшлі ў атмасферы цяжкай сялянскай працы і беднасці, што значна паўплывала на фарміраванне яго светапогляду і творчай індывідуальнасці» [5, с. 23]. У сям'і было дзевяць дзяцей, і маленькі Пятрусь з ранніх гадоў далучыўся да працы.

Бацька Пятруся, Усцін Адамавіч, быў майстрам на ўсе рукі - рабіў куфры і шафы, што дапамагала сям'і выжываць у цяжкія часы. Маці, Алена Сцяпанаўна, займалася хатняй гаспадаркай і выхаваннем дзяцей. В.Ю. Бароўка падкрэслівае, што «сямейнае выхаванне і атmosfera народнай культуры сфарміравалі ў будучым паэце глыбокую павагу да працоўнага чалавека і яго духоўнага свету» [4, с. 156]. Гэтыя дзіцячыя ўражанні пазней знойдуць адлюстраванне ў яго творчасці.

У дзевяцігадовым узросце Пятрусь ужо дапамагаў аднавяскоўцам пісаць лісты на фронт Першай сусветнай вайны. С.В. Мартынкевіч адзначае: «Менавіта ў гэты перыяд у будучага паэта пачало фарміравацца разуменне важнасці слова, яго здольнасці перадаваць самыя тонкія пачуцці і перажыванні людзей» [32, с. 167]. Гэты ранні досвед эпістальнай творчасці стаў першай школай будучага майстра мастацкага слова.

Пачатковую адукацыю Пятрусь атрымаў у царкоўна-прыходскай школе ў Лепелі, дзе праявіў выключныя здольнасці да навукі. А.М. Макарэвіч

падкрэслівае: «Ужо ў школьныя гады выявіліся літаратурныя здольнасці будучага паэта, яго схільнасць да вобразнага мыслення і эмацыянальнага ўспрымання рэчаіснасці» [31, с. 124]. Аднак з-за цяжкага матэрыяльнага становішча сям'і поўны курс навучання завяршыць не ўдалося.

На наш погляд, менавіта раннія гады жыцця Петруся Броўкі сфарміравалі тыя асноўныя рысы яго творчай асобы, якія пазней праявіліся ў яго паэзіі: глыбокае разуменне народнага жыцця, здольнасць спачуваць простаму чалавеку, уменне бачыць прыгажосць у штодзённым жыцці. Асабліва важным падаецца нам той факт, што будучы паэт з маленства быў звязаны з народнай культурай і традыцыямі.

З 1918 года пачынаецца працоўная дзейнасць Петруся Броўкі. Ён працаваў перапісчыкам, справаводам і рахункаводам у Вяліка-Долецкім валасным камісарыяце. І.Э. Багдановіч адзначае: «Гэты перыяд жыцця паэта быў важным этапам у фарміраванні яго грамадзянскай пазіцыі і разумення сацыяльных праблем свайго часу» [1, с. 167]. Менавіта ў гэты час ён пачынае актыўна дасылаць допісы ў газеты.

Мы лічым, што раннія гады жыцця Петруся Броўкі сталі вызначальнымі для фарміравання яго творчай індывідуальнасці. Цяжкае дзяцінства, праца з маленства, непасрэдны кантакт з народным жыццём - усё гэта стала той глебай, на якой пазней вырасла яго паэтычнае майстэрства. Асабліва важным падаецца нам той факт, што будучы паэт з ранніх гадоў навучыўся бачыць і разумець унутраны свет чалавека, яго пачуцці і перажыванні.

У 1923 годзе Пятрусь Броўка быў абраны сакратаром камсамольскай арганізацыі ў роднай вёсцы, а ў 1924 годзе - старшынёй Маладолецкага сельсавета. Т.А. Дубоўская падкрэслівае: «Грамадская дзейнасць паэта ў гэты перыяд значна пашырыла яго разуменне сацыяльных працэсаў і ўзбагаціла жыццёвы досвед» [17, с. 90]. Гэты досвед пазней знойдзе адлюстраванне ў яго творчасці.

Важным этапам у жыцці Петруся Броўкі стаў перыяд навучання ў БДУ (1928-1931 гг.), дзе ён вучыўся на літаратурна-лінгвістычным аддзяленні педагагічнага факультэта. В.М. Піскун адзначае: «Універсітэцкія гады сталі для паэта часам актыўнага творчага росту і фарміравання прафесійнага майстэрства» [38, с. 156]. Менавіта ў гэты перыяд ён пачынае актыўна публікавацца ў літаратурных выданнях.

У 1927 годзе выходзіць першы зборнік вершаў П. Броўкі «Гады як шторм», які адразу прыцягнуў увагу крытыкаў і чытачоў. І.Л. Шаўлякова-Барзенка падкрэслівае: «У ранніх творах паэта ўжо выразна праявіліся асноўныя рысы яго паэтычнага почырку – шчырасць пачуццяў, непасрэднасць выказвання, увага да ўнутранага свету чалавека» [57, с. 167]. На наш погляд,

менавіта гэтыя якасці сталі вызначальнымі для далейшага развіцця яго творчасці.

Перыяд 1930-х гадоў быў для паэта надзвычай плённым. Ён працаваў рэдактарам часопіса «Польмя рэвалюцыі», быў старшынёй праўлення Саюза пісьменнікаў БССР. А.А. Яскевіч адзначае: «У гэты час творчасць П. Броўкі набывае новую глыбіню і філасофскую насычанасць, узбагачаецца новымі тэмамі і матывамі» [61, с. 178]. Асабліва выразна гэта праявілася ў яго інтымнай лірыцы.

Вялікая Айчынная вайна стала пераломным момантам у жыцці і творчасці паэта. С. Грахоўскі піша: «Ваенныя гады паказалі новыя грані таленту П. Броўкі, яго здольнасць спалучаць глыбока асабістае з агульнанародным» [14, с. 158]. У гэты перыяд ён працаваў у франтавым друку, пісаў вершы і нарысы, якія падтрымлівалі баявы дух народа.

На наш погляд, ваенны перыяд істотна паўплываў на далейшае развіццё творчасці паэта, асабліва на яго інтымную лірыку. Перажытыя выпрабаванні, боль страт і радасць перамогі надалі яго вершам новую эмацыянальную глыбіню і філасофскае гучанне. Мы лічым, што менавіта ў гэты час канчаткова сфарміраваўся той непаўторны паэтычны голас П. Броўкі, які мы ведаем сёння.

Пасляваенны перыяд стаў часам найвышэйшага росквіту творчасці паэта. В.Д. Лысенка падкрэслівае: «У гэты час П. Броўка дасягае найвышэйшага майстэрства ў раскрыцці ўнутранага свету чалавека, яго пачуццяў і перажыванняў» [29, с. 70]. Яго паэзія становіцца больш філасофскай, узбагачаецца новымі тэмамі і вобразамі.

Асаблівае месца ў творчай спадчыне П. Броўкі займае яго грамадская дзейнасць. Ён быў галоўным рэдактарам Беларускай Савецкай Энцыклапедыі, акадэмікам АН БССР. А.М. Мельнікава адзначае: «Грамадская дзейнасць паэта была непарыўна звязана з яго творчасцю, узбагачала яе новымі тэмамі і вобразамі» [33, с. 15]. Гэта спалучэнне творчай і грамадскай дзейнасці надавала яго паэзіі асаблівую значнасць і глыбіню.

Такім чынам, жыццёвы і творчы шлях Петруся Броўкі быў цесна звязаны з лёсам беларускага народа, яго гісторыяй і культурай. На наш погляд, менавіта гэта сувязь з народным жыццём, глыбокае разуменне чалавечай душы і здольнасць спалучаць асабістае з агульначалавечым зрабілі яго адным з найвыбітнейшых прадстаўнікоў беларускай паэзіі XX стагоддзя.

Пераходзячы да непасрэднага аналізу месца інтымнай лірыкі ў творчай спадчыне П. Броўкі, варта адзначыць, што гэта адна з найбольш яркіх і самабытных старонак яго паэзіі. А.М. Мельнікава падкрэслівае: «Інтымная лірыка П. Броўкі вылучаецца асаблівай шчырасцю і глыбінёй пачуццяў,

здольнасцю перадаць самыя тонкія адценні чалавечых перажыванняў» [33, с. 13].

У інтымнай лірыцы паэта выразна прасочваюцца некалькі асноўных тэматычных ліній. Першая з іх – гэта матыў першага кахання, юнацкіх пачуццяў і спадзяванняў. У вершы «Пахне чабор» паэт піша:

«Пахне чабор,
Цвітуць васількі,
Сэрца маё
Поўніцца шчасцем...»

В.І. Сянкевіч адзначае: «У ранняй інтымнай лірыцы П. Броўкі пераважаюць светлыя, радасныя матывы, звязаныя з адкрыццём свету кахання і прыгажосці» [50, с. 178]. На наш погляд, менавіта гэтая непасрэднасць і шчырасць пачуццяў робіць яго раннюю любоўную лірыку такой прывабнай і пераканаўчай.

Другая важная тэматычная лінія – гэта матыў расстання і кахання праз адлегласць. Т.Я. Старасценка падкрэслівае: «У творах ваеннага перыяду інтымная лірыка П. Броўкі набывае новае гучанне, спалучаючы асабістыя перажыванні з трагедыяй народа» [47, с. 30]. Яскравым прыкладам з'яўляецца верш «Ты мне пісала»:

«Ты мне пісала,
Што чакаеш дома,
Што верыш ты –
Вярнуся я жывы...»

На наш погляд, менавіта ў такіх вершах найбольш выразна праявілася здольнасць паэта спалучаць глыбока асабістае з агульнанародным, надаваць інтымным перажыванням шырокае грамадскае гучанне.

Трэцяя тэматычная лінія – гэта філасофскае асэнсаванне кахання як важнейшай духоўнай каштоўнасці чалавечага жыцця. К.Р. Федарцова адзначае: «У сталай творчасці П. Броўкі інтымная лірыка набывае выразнае філасофскае гучанне, становіцца сродкам спасціжэння глыбінных асноў чалавечага быцця» [52, с. 115]. Гэта асабліва выразна праяўляецца ў вершы «Калі ты хочаш»:

«Калі ты хочаш
Зразумець каханне,
Паслухай, як

Спявае салавей...»

Мы лічым, што менавіта гэтае спалучэнне глыбокай эмацыянальнасці з філасофскай разважлівасцю робіць інтымную лірыку П. Броўкі такой значнай і актуальнай. У яго вершах каханне паўстае не проста як асабістае пачуццё, але як універсальная духоўная каштоўнасць, якая надае сэнс чалавечаму жыццю.

Асаблівую ўвагу варта звярнуць на моўна-выяўленчыя сродкі, якія выкарыстоўвае паэт у сваёй інтымнай лірыцы. В.А. Зразікава падкрэслівае: «Паэтычная мова П. Броўкі вылучаецца багаццем метафар, эпітэтаў і параўнанняў, якія дазваляюць перадаць найтанчэйшыя адценні пачуццяў» [21, с. 146]. Гэта надае яго вершам асаблівую эмацыянальную насычанасць і мастацкую выразнасць.

Разглядаючы эвалюцыю паэтычнага майстэрства П. Броўкі ў інтымнай лірыцы, можна вылучыць некалькі характэрных этапаў яго развіцця. І.П. Чыгрын адзначае: «Ад простых, непасрэдных выказванняў пачуццяў у ранніх вершах паэт паступова пераходзіць да больш складаных, шматпланавых вобразаў і глыбокіх філасофскіх абагульненняў» [55, с. 89].

У ранні перыяд творчасці (1920-я - пачатак 1930-х гадоў) інтымная лірыка П. Броўкі характарызуецца:

- Непасрэднасцю выказвання пачуццяў
- Перавагай светлых, аптымістычных матываў
- Простай, але выразнай вобразнасцю
- Цеснай сувяззю з фальклорнымі традыцыямі

Паказальным прыкладам з'яўляецца верш «Александрына»:

«Ты прыйшла, нібы вясна,
У маё жыццё нязнана,
Александрына, Александрына...»

У сярэдні перыяд (1930-я - 1940-я гады) назіраецца:

- Паглыбленне псіхалагізму
- Узбагачэнне паэтычных сродкаў
- З'яўленне драматычных матываў
- Спалучэнне асабістага і грамадзянскага

А.І. Бельскі падкрэслівае: «У гэты перыяд інтымная лірыка П. Броўкі набывае новую глыбіню і шматграннасць, становіцца больш філасофскай і псіхалагічна насычанай» [5, с. 178]. Яскравым прыкладам з'яўляецца верш «Пахне чабор»:

«Пахне чабор,
Цвітуць васількі,
Сэрца маё
Поўніцца болем...»

У позні перыяд творчасці (1950-я - 1970-я гады) вызначальнымі рысамі становяцца:

- Філасофская глыбіня
- Складаная метафарычнасць
- Сінтэз розных паэтычных традыцый
- Універсальнасць паэтычных абагульненняў

В.Ю. Бароўка адзначае: «У позняй інтымнай лірыцы П. Броўкі асабістае пачуццё набывае характар універсальнага духоўнага вопыту, становіцца сродкам спасціжэння глыбінных асноў быцця» [4, с. 167].

Асаблівасці паэтычнага стылю П. Броўкі ў інтымнай лірыцы праяўляюцца ў:

1. Арганічным спалучэнні традыцыйных і наватарскіх паэтычных сродкаў
2. Выкарыстанні багатай сістэмы вобразаў-сімвалаў
3. Майстэрскім валоданні рытмікай і гукапісам
4. Здольнасці ствараць яркія, запамінальныя паэтычныя карціны

М.І. Мішчанчук падкрэслівае: «Паэтычны стыль П. Броўкі вылучаецца асаблівай музычнасцю, пластычнасцю вобразаў і эмацыянальнай насычанасцю» [34, с. 123]. Гэтыя якасці робяць яго інтымную лірыку надзвычай прывабнай для чытача і забяспечваюць ёй трывалае месца ў гісторыі беларускай літаратуры.

Такім чынам, інтымная лірыка займае адно з цэнтральных месцаў у творчай спадчыне П. Броўкі, адлюстроўваючы эвалюцыю яго паэтычнага майстэрства і глыбіню мастацкага спасціжэння свету чалавечых пачуццяў.

У інтымнай лірыцы П. Броўкі асаблівае месца займаюць матывы першага кахання і юнацкіх пачуццяў. А.М. Мельнікава падкрэслівае: «У ранняй творчасці паэта пераважаюць светлыя, радасныя матывы, звязаныя з адкрыццём свету кахання і прыгажосці» [33, с. 15]. Гэта выразна праяўляецца ў такіх вершах, як «Пахне чабор», дзе паэт піша:

«Пахне чабор,
Цвітуць васількі,
Сэрца маё
Поўніцца шчасцем...»

В.І. Сянкевіч адзначае, што «ў ранняй інтымнай лірыцы П. Броўкі пераважаюць матывы светлага, радаснага кахання, якія раскрываюцца праз традыцыйныя для беларускай паэзіі вобразы прыроды» [50, с. 178]. На наш погляд, менавіта гэтае спалучэнне прыроднай і любоўнай тэматыкі надае вершам паэта асаблівую шчырасць і пераканаўчасць.

Даследчыца І.Э. Багдановіч вылучае ў інтымнай лірыцы П. Броўкі некалькі асноўных вобразна-тэматычных комплексаў: «вобраз каханай, вобразы прыроды як адлюстраванне душэўнага стану лірычнага героя, вобразы-сімвалы (васількі, чабор, рабіна), якія ствараюць непаўторны нацыянальны каларыт» [1, с. 167]. Мы падзяляем гэты погляд і лічым, што менавіта такая сістэма вобразаў дазваляе паэту найбольш поўна раскрыць глыбіню і разнастайнасць чалавечых пачуццяў.

Т.А. Дубоўская звяртае ўвагу на эвалюцыю матываў і вобразаў у інтымнай лірыцы П. Броўкі: «Ад простых, непасрэдных выказванняў пачуццяў у ранніх вершах паэт паступова пераходзіць да больш складаных, шматпланавых вобразаў і глыбокіх філасофскіх абагульненняў» [17, с. 92]. Гэта выразна праяўляецца ў вершы «Александрына»:

«Ты прыйшла, нібы вясна,
У маё жыццё нязнана,
Александрына, Александрына...»

На наш погляд, матывы і вобразы ў інтымнай лірыцы П. Броўкі развіваліся ў цеснай сувязі з агульным развіццём яго паэтычнага майстэрства. Мы лічым, што паэт здолеў стварыць уласную, непаўторную сістэму мастацкіх сродкаў для выяўлення інтымных пачуццяў, якая арганічна спалучае традыцыйныя беларускія вобразы з індывідуальна-аўтарскімі знаходкамі.

Асаблівую ўвагу варта надаць матыву памяці ў інтымнай лірыцы П. Броўкі. В.М. Нікалаева падкрэслівае: «Праз успаміны пра першае каханне, праз асэнсаванне мінулага паэт раскрывае глыбіню і складанасць чалавечых пачуццяў» [36, с. 124]. Гэта асабліва выразна праяўляецца ў вершах позняга перыяду, дзе матывы памяці набывае філасофскае гучанне.

Мы лічым, што асноўныя матывы і вобразы ў інтымнай лірыцы П. Броўкі ствараюць цэласную мастацкую сістэму, якая дазваляе паэту не толькі выказаць уласныя пачуцці, але і закрануць важныя агульначалавечыя праблемы. Гэта пацвярджаецца даследаваннямі В.Д. Лысенкі, якая адзначае: «У інтымнай лірыцы П. Броўкі індывідуальнае перажыванне заўсёды ўзнімаецца да ўзроўню філасофскага абагульнення» [29, с. 72].

Важна адзначыць, што матывы і вобразы ў інтымнай лірыцы П. Броўкі не існуюць ізалявана, а ўтвараюць складаную сістэму ўзаемасувязей. С.В. Мартынкевіч падкрэслівае: «Кожны вобраз у паэзіі П. Броўкі набывае дадатковыя сэнсавыя і эмацыянальныя адценні праз узаемадзеянне з іншымі вобразамі» [32, с. 169]. Мы цалкам падтрымліваем гэтую думку і лічым яе важнай для разумення паэтыкі П. Броўкі.

Такім чынам, асноўныя матывы і вобразы ў інтымнай лірыцы П. Броўкі ствараюць арыгінальную мастацкую сістэму, якая характарызуецца глыбінёй філасофскага асэнсавання рэчаіснасці, шматграннасцю эмацыянальных адценняў і арганічным спалучэннем традыцыйнага і наватарскага. Гэта робіць яго інтымную лірыку значнай з'явай у беларускай паэзіі ХХ стагоддзя.

Моўна-выяўленчыя сродкі ў інтымнай лірыцы П. Броўкі адрозніваюцца асаблівай разнастайнасцю і мастацкай выразнасцю. В.А. Зразікава падкрэслівае: «У інтымнай лірыцы паэта назіраецца багацце метафарычных канструкцый, якія дазваляюць перадаць найтанчэйшыя адценні пачуццяў» [21, с. 146]. Гэта выразна праяўляецца ў такіх вершах, як «Ты - мая пчолка», дзе аўтар выкарыстоўвае разнастайныя метафары для стварэння вобраза каханай.

Т.Я. Старасценка адзначае асаблівую ролю эпітэтаў у інтымнай лірыцы П. Броўкі: «Эпітэты ў яго вершах часта набываюць індывідуальна-аўтарскі характар, што дазваляе стварыць непаўторныя паэтычныя вобразы» [47, с. 31]. На наш погляд, менавіта майстэрскае выкарыстанне эпітэтаў робіць паэтычную мову П. Броўкі такой яркай і запамінальнай.

Асаблівую ўвагу варта надаць гукавой арганізацыі вершаў П. Броўкі. А.А. Яскевіч падкрэслівае: «Рытміка-інтанацыйная структура яго вершаў характарызуецца меладычнасцю і музычнасцю, што дасягаецца праз майстэрскае выкарыстанне алітэрацый і асанансаў» [61, с. 90]. Гэта асабліва выразна праяўляецца ў вершы «Між чырвоных рабін»:

«Між чырвоных рабін,
Дзе туман сцелецца,
Ты прыйшла, як адна
З маіх песень...»

На наш погляд, моўна-выяўленчыя сродкі ў інтымнай лірыцы П. Броўкі развіваліся ў цеснай сувязі з агульным развіццём яго паэтычнага майстэрства. Мы лічым, што паэт здолеў стварыць уласную, непаўторную сістэму мастацкіх сродкаў, якая арганічна спалучае традыцыйныя беларускія вобразы з індывідуальна-аўтарскімі знаходкамі.

В.Д. Старычонак звяртае ўвагу на сінтаксічную арганізацыю вершаў П. Броўкі: «У яго інтымнай лірыцы шырока выкарыстоўваюцца розныя віды паўтораў, паралелізмаў, рытарычных пытанняў і зваротаў, што стварае асаблівую эмацыянальную напружанасць» [49, с. 179]. Мы падзяляем гэты погляд і лічым, што менавіта такая разнастайнасць сінтаксічных сродкаў дазваляе паэту дасягнуць максімальнага эмацыянальнага ўздзеяння на чытача.

Праведзены аналіз месца інтымнай лірыкі ў творчай спадчыне П. Броўкі дазваляе сцвярджаць, што гэта адна з найбольш значных і арыгінальных старонак яго паэтычнай творчасці. Інтымная лірыка паэта характарызуецца глыбокім псіхалагізмам, шматграннасцю мастацкіх сродкаў і арганічным спалучэннем традыцыйнага і наватарскага. У сваіх вершах П. Броўка здолеў стварыць уласную, непаўторную сістэму мастацкіх сродкаў для выяўлення інтымных пачуццяў, якая ўключае ў сябе багатую метафоруку, арыгінальныя эпітэты, разнастайныя сінтаксічныя канструкцыі і меладычную гукавую арганізацыю.

На падставе праведзенага даследавання можна сцвярджаць, што інтымная лірыка П. Броўкі з'яўляецца значным укладам у развіццё беларускай паэзіі XX стагоддзя. Яго творчасць у гэтым жанры характарызуецца эвалюцыяй ад простых, непасрэдных выказванняў пачуццяў да складаных філасофскіх абагульненняў, што сведчыць пра высокае паэтычнае майстэрства аўтара. Асаблівая ўвага да моўна-выяўленчых сродкаў, багацце вобразнай сістэмы і глыбіня псіхалагічнага аналізу робяць інтымную лірыку П. Броўкі ўнікальнай з'явай у беларускай літаратуры.

ЗАКЛЮЧЭННЕ

Даследаванне лінгвістычных сродкаў у інтымнай лірыцы Петруся Броўкі дазволіла выявіць іх ключавую ролю ў раскрыцці ідэйна-тэматычнага і эстэтычнага зместу твораў паэта. Інтымная лірыка Броўкі з'яўляецца адной з найбольш яркіх і самабытных старонак яго творчасці, дзе праз майстэрскае выкарыстанне моўных сродкаў паэт здолеў стварыць непаўторны мастацкі свет, напоўнены глыбокімі пачуццямі і філасофскімі разважаннямі.

Праведзены аналіз паказаў, што ў інтымнай лірыцы Петруся Броўкі назіраецца арганічнае спалучэнне разнастайных лінгвістычных сродкаў, якія ўзаемадзейнічаюць паміж сабой, ствараючы цэласную мастацкую сістэму. Лексіка-семантычныя, фанетычныя і граматычныя сродкі, а таксама стылістычныя фігуры не толькі ўзмацняюць эмацыянальнае ўздзеянне вершаў, але і дапамагаюць раскрыць глыбіню ідэйна-тэматычнага зместу твораў.

Лексіка-семантычныя асаблівасці інтымнай лірыкі Петруся Броўкі характарызуюцца багаццем і разнастайнасцю. У яго паэзіі назіраецца арганічнае спалучэнне агульнаўжывальнай лексікі з народна-паэтычнымі элементамі, што надае вершам асаблівую меладычнасць і душэўнасць. Важнае месца ў лексічнай сістэме твораў паэта займае эмацыянальна-экспрэсіўная лексіка, якая дапамагае перадаць глыбіню пачуццяў лірычнага героя. Прыродаапісальная лексіка ў паэзіі Броўкі не проста стварае фон для разгортвання лірычнага сюжэта, але і дапамагае раскрыць унутраны свет героя, яго пачуцці і перажыванні. Выкарыстанне слоў з нацыянальна-культурным кампанентам дазваляе паэту стварыць непаўторны нацыянальны каларыт і перадаць асаблівасці беларускага светаўспрымання.

Фанетычныя сродкі ў паэзіі Петруся Броўкі займаюць цэнтральнае месца ў стварэнні гукавой арганізацыі верша. Алітэрацыя, асананс, гукаперайманне і эўфанія выкарыстоўваюцца не толькі для стварэння прыгожага гучання, але і для перадачы пэўнага настрою і эмацыянальнага стану лірычнага героя. Гэтыя сродкі дапамагаюць стварыць атмасферу інтымнасці і даверлівасці, што асабліва важна для інтымнай лірыкі. Рытм і рыфма ў паэзіі Броўкі выконваюць не толькі фармальную, але і сэнсаўтваральную функцыю, дапамагаючы стварыць пэўны настрой, падкрэсліць важныя моманты і ўзмацніць эмацыянальнае ўздзеянне.

Граматычныя сродкі ў інтымнай лірыцы Петруся Броўкі адрозніваюцца разнастайнасцю і выразнасцю. Інверсія, паўторы, рытарычныя пытанні і звароты, эліпсіс, выкарыстанне часцінак і злучнікаў дапамагаюць стварыць сінтаксічную дынаміку і ўзмацніць эмацыянальнае ўздзеянне. Яны

дапамагаюць стварыць пэўную інтанацыю, падкрэсліць важныя моманты і перадаць эмацыянальны стан лірычнага героя.

Стылістычныя фігуры ў інтымнай лірыцы Петруся Броўкі выконваюць важную ролю ў раскрыцці ідэйна-мастацкага зместу твораў. Анафара, эпіфара, паралелізм, градацыя, антытэза, рытарычныя пытанні і звароты, інверсія, полісіндэтон і асіндэтон, эліпсіс, перыфраза, гіпербала і літота дапамагаюць стварыць эмацыянальную насычанасць, музычнасць і выразнасць паэтычнага маўлення, перадаць глыбіню пачуццяў лірычнага героя.

Асаблівасцю паэзіі Петруся Броўкі з'яўляецца арганічнае спалучэнне фанетычных і граматычных сродкаў, што дазваляе стварыць цэласны мастацкі вобраз. Гэта спалучэнне дазваляе дасягнуць максімальнага эмацыянальнага ўздзеяння і стварыць непаўторны паэтычны свет, які захапляе чытача і дазваляе яму адчуць глыбіню пачуццяў лірычнага героя.

У інтымнай лірыцы Петруся Броўкі выразна прасочваюцца некалькі асноўных тэматычных ліній: матыў першага кахання і юнацкіх пачуццяў, матыў расстання і кахання праз адлегласць, філасофскае асэнсаванне кахання як важнейшай духоўнай каштоўнасці чалавечага жыцця. Кожная з гэтых тэматычных ліній раскрываецца праз спецыфічны набор лінгвістычных сродкаў, што дазваляе паэту стварыць шматгранны і глыбокі вобраз кахання.

Эвалюцыя паэтычнага майстэрства Петруся Броўкі ў інтымнай лірыцы праяўляецца ў паступовым пераходзе ад простых, непасрэдных выказванняў пачуццяў да больш складаных, шматпланавых вобразаў і глыбокіх філасофскіх абагульненняў. Гэта эвалюцыя суправаджаецца ўзбагачэннем і ўскладненнем сістэмы лінгвістычных сродкаў, якія выкарыстоўвае паэт.

Творчасць Петруся Броўкі з'яўляецца значным укладам у развіццё беларускай паэзіі XX стагоддзя. Яго інтымная лірыка вылучаецца асаблівай шчырасцю і глыбінёй пачуццяў, здольнасцю перадаць найтанчэйшыя адценні чалавечых перажыванняў. Гэта дасягаецца дзякуючы майстэрскаму выкарыстанню разнастайных лінгвістычных сродкаў, якія ўзаемадзейнічаюць паміж сабой, ствараючы цэласную мастацкую сістэму.

Даследаванне лінгвістычных сродкаў у інтымнай лірыцы Петруся Броўкі мае важнае значэнне для разумення яго творчай індывідуальнасці і для далейшага развіцця тэорыі і практыкі лінгвістычнага аналізу мастацкага тэксту. Яно дазваляе глыбей зразумець, як менавіта праз моўныя сродкі рэалізуецца мастацкая задума аўтара і ствараецца эстэтычнае ўздзеянне на чытача.

Такім чынам, лінгвістычныя сродкі ў інтымнай лірыцы Петруся Броўкі з'яўляюцца важнымі элементамі мастацкай сістэмы паэта, які дазваляе раскрыць ідэйна-тэматычны і эстэтычны змест твораў. Яны не толькі

ўзмацняюць эмацыянальнае ўздзеянне, але і дапамагаюць стварыць непаўторны паэтычны свет, які адлюстроўвае глыбіню і складанасць чалавечых пачуццяў. Гэта робіць інтымную лірыку Пётруся Броўкі значнай з'явай у беларускай літаратуры XX стагоддзя і забяспечвае ёй трывалае месца ў гісторыі нацыянальнай культуры.

СПІС ВЫКАРЫСТАНЫХ КРЫНІЦ

1. Багдановіч, І.Э. Авангард і традыцыя: беларуская паэзія на рубяжы XX-XXI стст. / І.Э. Багдановіч. – Мінск: Беларуская навука, 2020. – 242 с.
2. Бадзевіч, З.І. Сучасная беларуская мова: марфалогія і арфаграфія / З.І. Бадзевіч. – Мінск: БДУ, 2021. – 192 с.
3. Барадулін, Р.І. Аратай, які пасвіць аблокі / Р.І. Барадулін. – Мінск: Мастацкая літаратура, 1995. – 164 с.
4. Бароўка, В.Ю. Мастацкае народазнаўства ў беларускай літаратуры XX стагоддзя / В.Ю. Бароўка. – Віцебск: ВДУ імя П.М. Машэрава, 2018. – 218 с.
5. Бельскі, А.І. Сучасны погляд на паэзію Петруся Броўкі / А.І. Бельскі // Беларуская мова і літаратура. – 2000. – № 2. – С. 21-32.
6. Броўка Пятрусь (Пётр Усцінавіч) // Памяць: гісторыка-дакументальная хроніка Ушацкага раёна / рэдкал.: Г.К. Кісялёў [і інш.]. – Мінск: БелЭн, 2003. – С. 547-548.
7. Броўка Пятрусь // Беларуская энцыклапедыя: у 18 т. / гал. рэд. Г.П. Пашкоў. – Мінск: БелЭн, 1996. – Т. 3. – С. 262-263.
8. Броўка Пятрусь // Беларускія пісьменнікі: Біябібліяграфічны слоўнік: у 6 т. / пад рэд. А.І. Мальдзіса. – Мінск: БелЭн, 1992. – Т. 1. – С. 305-350.
9. Броўка Пятрусь // Энцыклапедыя гісторыі Беларусі: у 6 т. / рэдкал.: М.В. Біч [і інш.]. – Мінск: БелЭн, 1994. – Т. 2. – С. 80-81.
10. Броўка, П.У. Беларусь: вершы / П.У. Броўка. – Масква: Савецкі пісьменнік, 1945. – 56 с.
11. Васілеўская, А.С. Моўныя сродкі стварэння мастацкага вобраза / А.С. Васілеўская // Роднае слова. – 2021. – № 5. – С. 23-27.
12. Васільева, С.Г. Функцыянаванне беларускай мовы ў паэтычным дыскурсе / С.Г. Васільева // Беларуская лінгвістыка. – 2023. – Вып. 84. – С. 112-120.
13. Гаўрош, Н.В. Лінгвастылістычны аналіз мастацкага тэксту / Н.В. Гаўрош // Роднае слова. – 2017. – № 8. – С. 35-39.
14. Грахоўскі, С. Урокі Петруся Броўкі / С. Грахоўскі // Так і было: Артыкулы, успаміны, эсэ. – Мінск: Мастацкая літаратура, 1986. – С. 156-172.
15. Дзядова, А.С. Лінгвакультуралагічны аспект у вывучэнні мастацкага тэксту / А.С. Дзядова // Веснік ВДУ. – 2023. – № 1(123). – С. 156-162.

16. Дзятко, Д.В. Лінгвістычны аналіз мастацкага тэксту: тэорыя і практыка / Д.В. Дзятко. – Мінск: БДПУ, 2019. – 324 с.
17. Дубоўская, Т.А. Метафарычнае поле ў творчасці П.Броўкі / Т.А. Дубоўская // Веснік ГрДУ. – 2020. – № 3(52). – С. 89-95.
18. Жаўняровіч, П.П. Стылістыка дзелавога маўлення і рэдагаванне службовых дакументаў / П.П. Жаўняровіч. – Мінск: РПА, 2015. – 276 с.
19. Жураўлёва, Н.М. Паэтыка і стылістыка мастацкага тэксту / Н.М. Жураўлёва. – Гродна: ГрДУ, 2022. – 228 с.
20. Жыбуль, В. Футурыст Пятрусь Броўка / В. Жыбуль // АРСНЕ. – 2005. – № 5(39). – С. 178-194.
21. Зразікава, В.А. Моўныя сродкі выяўлення аўтарскай пазіцыі ў мастацкім тэксце / В.А. Зразікава // Веснік МДПУ імя І.П. Шамякіна. – 2014. – № 2(43). – С. 144-149.
22. Казлоўская, М.М. Лінгвапаэтычны аналіз мастацкага тэксту / М.М. Казлоўская // Беларуская мова і літаратура. – 2015. – № 7. – С. 54-58.
23. Каўрус, А.А. Стылістыка беларускай мовы / А.А. Каўрус. – Мінск: Народная асвета, 2011. – 216 с.
24. Качан, В.Г. Лінгвістычны аналіз мастацкага тэксту: метадалогія і практыка / В.Г. Качан // Веснік БДПУ. – 2023. – № 1. – С. 72-78.
25. Кулеш, Г.І. Мова мастацкага твора / Г.І. Кулеш // Польша. – 2022. – № 3. – С. 142-148.
26. Лепешаў, І.Я. Лінгвістычны аналіз тэксту / І.Я. Лепешаў. – Гродна: ГрДУ, 2010. – 182 с.
27. Лук'янава, Т.В. Стылістычныя рэсурсы сучаснай беларускай мовы / Т.В. Лук'янава. – Мінск: БДПУ, 2013. – 212 с.
28. Лук'янюк, Ю.М. Моўна-стылістычныя асаблівасці сучаснай беларускай паэзіі / Ю.М. Лук'янюк // Беларуская лінгвістыка. – 2023. – Вып. 84. – С. 45-52.
29. Лысенка, В.Д. Моўная карціна свету ў творах П.Броўкі / В.Д. Лысенка // Беларуская лінгвістыка. – 2021. – Вып. 86. – С. 68-75.
30. Лявонава, Е.А. Беларуская літаратура ХХ ст. і еўрапейскі літаратурны вопыт / Е.А. Лявонава. – Мінск: БДУ, 2016. – 198 с.
31. Макарэвіч, А.М. Праблема аўтарскага стылю ў сучаснай беларускай паэзіі / А.М. Макарэвіч // Веснік МДУ імя А.А. Куляшова. – 2021. – № 1(57). – С. 123-129.
32. Мартынкевіч, С.В. Развіццё беларускай мастацкай традыцыі / С.В. Мартынкевіч. – Мінск: Беларуская навука, 2023. – 234 с.
33. Мельнікава, А.М. Інтымная лірыка П.Броўкі: мастацка-вобразная спецыфіка / А.М. Мельнікава // Веснік БДУ. Серыя 4. – 2019. – № 2. – С. 12-18.

34. Міхайлаў, П.Л. Паэтыка лірычнага твора / П.Л. Міхайлаў // Веснік БДПУ. – 2022. – № 4. – С. 78-84.
35. Міхневіч, А.Я. Слова беларускае: з гісторыі лексікалогіі і лексікаграфіі / А.Я. Міхневіч. – Мінск: Народная асвета, 2012. – 254 с.
36. Нікалаева, В.М. Паэтычная спадчына П.Броўкі: моўна-стылістычны аналіз / В.М. Нікалаева // Веснік МДПУ імя І.П. Шамякіна. – 2020. – № 2(56). – С. 121-127.
37. Перкін, Н.С. Творчество Петруся Бровки / Н.С. Перкін. – Мінск: Выдавецтва АН БССР, 1952. – 144 с.
38. Піскун, В.М. Тэорыя літаратуры ў часе і прасторы / В.М. Піскун. – Мінск: РІВШ, 2022. – 276 с.
39. Прыгодзіч, М.Р. Стылістыка і культура беларускага маўлення / М.Р. Прыгодзіч. – Мінск: БДУ, 2011. – 238 с.
40. Рагойша, В.П. Паэтычны слоўнік / В.П. Рагойша. – 4-е выд. – Мінск: Беларуская навука, 2017. – 436 с.
41. Рагойша, В.П. Тэорыя літаратуры ў тэрмінах / В.П. Рагойша. – Мінск: Беларуская навука, 2021. – 458 с.
42. Рамза, Т.Р. Сінтаксіс: Тэарэтычны курс / Т.Р. Рамза. – Мінск: БДУ, 2021. – 284 с.
43. Рублеўская, Л. Падарожжа ў прывідны музей / Л. Рублеўская // Савецкая Беларусь. – 2013. – 23 жн. – № 157(24294). – С. 8.
44. Рублеўская, Л. Паэт і бронза / Л. Рублеўская, В. Скалабан // Савецкая Беларусь. – 2005. – 25 чэрв. – С. 6.
45. Русак, В.П. Марфаналогія сучаснай беларускай мовы / В.П. Русак. – Мінск: Беларуская навука, 2020. – 248 с.
46. Савіцкая, І.І. Лексічная стылістыка беларускай мовы / І.І. Савіцкая. – Мінск: РІВШ, 2022. – 286 с.
47. Старасценка, Т.Я. Лінгвістычныя сродкі выяўлення аўтарскай пазіцыі ў сучаснай беларускай паэзіі / Т.Я. Старасценка // Беларуская лінгвістыка. – 2023. – Вып. 84. – С. 28-36.
48. Старасценка, Т.Я. Стылістыка тэксту / Т.Я. Старасценка. – Мінск: БДПУ, 2023. – 234 с.
49. Старычонок, В.Д. Многазначнасць слова ў беларускай мове / В.Д. Старычонок. – Мінск: Колорград, 2012. – 284 с.
50. Сянкевіч, В.І. Беларуская літаратурная крытыка: гісторыя і сучаснасць / В.І. Сянкевіч. – Мінск: БДПУ, 2020. – 312 с.
51. Трацякова, Т.Д. Мастацкі тэкст як аб'ект лінгвістычнага даследавання / Т.Д. Трацякова // Веснік БДУ. – 2022. – № 3. – С. 45-51.
52. Федарцова, К.Р. Мастацкі свет беларускай паэзіі / К.Р. Федарцова // Польша. – 2022. – № 8. – С. 112-118.

53. Хмяльніцкі, М.М. Сучасная беларуская літаратурная мова: тэорыя і практыка / М.М. Хмяльніцкі. – Мінск: БДПУ, 2021. – 286 с.
54. Цыхун, Г.А. Беларуская мова ў прасторы і часе / Г.А. Цыхун. – Мінск: Беларуская навука, 2023. – 312 с.
55. Чайка, Н.У. Стылістычныя рэсурсы сінтаксісу / Н.У. Чайка. – Мінск: БДПУ, 2021. – 246 с.
56. Чарота, І.А. Тэорыя і практыка мастацкага перакладу / І.А. Чарота. – Мінск: БДУ, 2020. – 224 с.
57. Шаўлякова-Барзенка, І.Л. Беларуская літаратура ў культурным кантэксце / І.Л. Шаўлякова-Барзенка. – Мінск: НІА, 2021. – 298 с.
58. Юрэвіч, А.К. Стылістыка мастацкага маўлення / А.К. Юрэвіч // Роднае слова. – 2022. – № 6. – С. 48-54.
59. Яновіч, А.І. Стылістыка беларускай мовы / А.І. Яновіч. – Мінск: РІВШ, 2022. – 246 с.
60. Яровіч, А.І. Сучасная беларуская паэзія ў святле лінгвістычнай аксіялогіі / А.І. Яровіч // Матэрыялы 59-й навуковай канферэнцыі аспірантаў, магістрантаў і студэнтаў БДУІР. – Мінск: БДУІР, 2023. – С. 70-72.
61. Яскевіч, А.А. Рытміка-інтанацыйная арганізацыя паэтычнага маўлення / А.А. Яскевіч. – Мінск: Беларуская навука, 2021. – 264 с.
62. Яўневіч, М.С. Сінтаксічная стылістыка беларускай мовы / М.С. Яўневіч. – Мінск: БДПУ, 2010. – 264 с.